

HOR. Non aeris acerbis *deduxit* corpore febres.
 SEN. Magni artificis est *clausisse* totum in exiguo.

268. Pro perfecto ponitur plusquamperfectum (a), futurum autem perfectum pro imperfecto (b):

a.

TER. Postquam *audierat* non datum iri filio uxorem, numquam cuiquam nostrum verba fecit.

b.

CIC. Libenter tibi, ut de eo disseras, *concessero*.
 CIC. Tu invita mulieres, ego *accivero* pueros.
 LIV. Virginius *viderit* de familia quid agat.

269. Inde oritur inconstantia quaedam temporum haud *improbabilis*:

PLAUT. In scapham *insiluimus*, quia *videmus* ad saxa navem ferrier¹.

CIC. *Dicebat* melius quam *scripsit* Hortensius.
 CIC. Servis suis Rubrius *imperat*, ut janua *clauderent*.
 CIC. Quum *venisset* ad vada Volaterrana, *videt* familiarem Naevii.

269 a. Imperfectum non solum cum perfecto *congregitur* (a), sed etiam cum praesente historico (b) et, pro varia relatione, cum ipso imperfecto (c) et cum plusquamperfecto (d):

a.

LIV. Cum omni equitatu profectus, id quod *quaerebat*, hostem *excivit*.

SALL. Quod plerique civile bellum *exoptabant*, opprimendae reipublicae consilium *cepit*.

b.

SALL. In unum omnes *convocat*, quibus plurimum audaciae *inerat*.

¹ H. e.: Quia *vidimus*.

LIV. Tolumnius, quamquam suorum magis *placebant* consilia, postero die se pugnaturum *edicit*.

c.

CIC. Quanto ille plura *miscibat*, tanto hic magis in dies *convalescebat*.

SALL. Omnes, quos flagitium *exagitabat*, Catilinae familiares *erant*.

d.

CIC. Quicumque *accesserant* ad Siciliam paulo pleniore, eos Sertorianos milites esse *dicebat*.

SALL. Ubi eorum famam *attriverat*, majora alia *imperabat*¹.

CAPUT QUARTUM.

DE QUIBUSDAM RELATIONIBUS.

I. Relatio loci. — II. Relatio temporis. — III. Relatio spatii.

I. Relatio loci.

1. Locus *ubi*. — 2. Locus *unde*. — 3. Locus *quo*. — 4. Locus *qua*. — 5. Locus *quorsum*.

1. Locus *ubi*.

* 270. Locus *ubi* effertur ablativo cum *in*:

CIC. Terrae motus *in Gallia* totaque *in Italia* facti sunt.

CIC. Navis *in Cajeta* parata est nobis.

CIC. Tulit de caede, quae *in Appia via* facta est.

NEP. Alcibiades *in domo sua* facere mysteria dicebatur.

CIC. Magis illos, qui *in bello* occiderunt.

VARRO. Ut manipulum quemque subsecuerunt, ponunt *in terra*².

¹ *Pingebat, excudebat, inveniebat* etc. pro *pinxit, excudit, invenit* etc., quae suis operibus inscribunt aliqui, eleganter dici opinantur; sed qua probari possit auctoritate, tametsi diu vestigavi, nullam reperi.

² Observa provincias, urbes, appellativa.

† 271. *Praepositio urbibus demi solet (a); quae, si fuerint primae alteriusve declinationis numerique singularis, genitivo plerumque efferuntur (b):*

a.

CIC. *Babylone* paucis post diebus Alexander mortuus est.
CIC. Lentulum nostrum scis *Puteolis* esse.
CIC. Unum objicitur nobis natum esse *Gadibus*.

b.

CIC. Accepi litteras tuas datas *Placentiae*.
PLAUT. Nullus est *Ephesi*, quin sciat.
CIC. Romam veniret, cui *Romae* exulare jus esset.

† 272. *Pro ablativo fere utimur genitivis humi, belli, militiae, domi (a), nisi eis accesserit adjectivum (b):*

a.

CIC. Theodori nihil refert *humine* an sublime putrescat.
CIC. Magnae res a dictatoribus *belli* gerebantur¹.
SALL. Plerosque *militiae*, paucos fama cognitos accivit.
TER. Ego *domi* erò, siquid me voles.

b.

LIV. Ego fratresque mei *Aetolico bello* pro vobis armatulum.

SALL. Vestitus *oleastro* ac *murteto*, quae *humo arenosa* gignuntur.

CAEL. Post tertium diem *in domo lucida* locandus est.

273. *Pro humi dicunt etiam terrae:*

OV. Procubuit *terrae* mactati more juvenci.

VIRG. Fusus erat *terrae* frumenti pauper acerbus.

LIV. Sacra in *rerum* nostrarum ruina *terrae* celavimus.

274. *Accedente possessivo (a) aut genitivo (b), dicitur domi vel in domo:*

¹ In bello, in domo, v. n. 270.

a.

PLIN. Ego in villas ejus saepe secessi, ille *in domo mea* saepe convaluit.

CIC. Nonne mavis sine periculo *domi tuae* esse quam cum periculo *alienae*?¹

b.

CIC. Qui tibi venit in mentem te *domi Lentuli* esse educatum?

CIC. Quum *in domo Caesaris* quondam vir unus fuerit.

275. *Dicimus ruri vel rure (a), etiamsi accedat adjectivum (b):*

a.

CIC. Forte evenit, ut *ruri* in Privernate essemus.

CIC. Filium *rure* habitare jussit.

b.

HOR. Nugaris *rure paterno*.

OV. *Rure* dapes parat ille *suo*.

2. Locus unde.

† 276. *Locus unde significatur ablativo cum ex (a), quae praepositio urbibus passim demitur (b) et appellativis rure, domo (c):*

a.

CIC. *E Gallia* non discessit.

LIV. Interim *ab Roma* legatos venisse nuntiatum est.

CAES. *Ex castris* proficiscuntur.

CIC. Ad quem *e domo* Caesaris tam multa delata sunt.

b.

CIC. Accepi *Roma* sine tua epistola fasciculum litterarum.

CIC. Hac super re scribam ad te *Rhegio*.

PLAUT. Ecquam tu advexisti ancillam *Rhodo*?

¹ *Alienae* singulare est.

c.

TER. Video *rure* redeuntem senem.PLAUT. Biennium jam factum est, postquam abii *domo*.ENN. Numquam hera *domo* effert pedem.

277. *Poetae (a) quam ceteri (b) saepius praepositionem ablativo demunt:*

a.

VIRG. Nec posse *Italia* Teucrorum avertere regem.HOR. Ut quum *carceribus* missos rapit ungula currus.TIB. *Etruscis* manat quae *fontibus* unda.

b.

TAC. Dein Piso abire *Syria* statuit.LIV. Inde eques pedesque certatim *portis* ruunt.TAC. In ipsa curia depromptum *sinu* venenum hausit.

3. Locus quo.

† 278. Locus **quo** effertur *accusativo cum ad* vel *in* (a); quae praepositio *urbibus* (b) *passim* demitur et *substantivis rus, domum* (c), *nisi eis epithetum accessit* (d):

a.

CAES. *In Illyricum* profectus est.CIC. Miles profectus sum *ad Capuam* quintoque anno post *ad Tarentum*.JUST. *Ad portum* uno agmine profecturae venerunt.NEP. Ut non ex vita, sed ex *domo in domum* videretur migrare.APUL. Ille novitium famulum trahebat *ad domum*.POMP. MELA. Satarchae demersis *in humum* sedibus specus habitant.

b.

SALL. Calpurnius *Romam* ad magistratus rogandos proficiscitur.CIC. Ex hoc loco proficiscitur *Puteolos* stadia triginta.CIC. Litteras *Messanam* dedit.

c.

CIC. Ut Hortensius *domum* reducebatur, fit obviam casu

C. Curio.

ENN. Quo me vertam? *domumne* ad Peliae filias?TER. Ego *rus* ibo atque ibi manebo.

d.

CIC. Haud mediocriter de communi quidquid poterat *in privatam domum* sevocabat.LIV. Jam vos dilapsi domos et *in rura vestra* eritis.TER. *In domum meretriciam* deducar.CIC. *In Chelidonis domum* praeturam tuam contulisti.279. *Provinciis et appellativis praepositio vix demitur:*VIRG. *Italiam* fato profugus *Laviniaque* venit *littora*.VIRG. Devenere *locos* laetos et amoena *vireta*.VIRG. At nos hinc alii *sitientes* ibimus *Afros*, pars *Scythiam* et *rapidum* *Cretae* veniemus *Oaxem*.

4. Locus qua.

† 280. Locus **qua**, sive *provincia* (a) sive *urbs* (b) sive *appellativum nomen* (c), effertur *ablativo vel accusativo cum per*:

a.

CIC. Nunc *tota Asia* vagatur, volitat ut rex.LIV. Ipse terrestri *per Hispaniam Galliasque* itinere *Italiam* peteret.CAES. Parthus intulit bellum *per Armeniam*.

b.

CIC. Iter *Laodicea* faciebam, quum has litteras dabam.NEP. Lacedaemonius iter *per Thebas* fecit.

PLIN. Consul provinciam Baeticam *per Ticinum* est petiturus.

c.

CIC. Mihi a C. Verre insidiae *terra marique* factae sunt.

CAES. *Per mare* navibus expositi in nostros impetum fecerunt.

PLAUT. Quid hoc negotii est, quod homines fabulantur *per vias?*

5. Locus quorsum.

281. Locus *quorsum* effertur accusativo cum *versus ad* (a); *ad* saepe omittitur (b):

a.

CAES. Labienum *ad Oceanum versus* proficisci jubet.

AUCT. BELL. HISP. Equites *ad Cordubam versus* prosecuti sunt eos.

SALL. Animadvertit fugam *ad se versus* fieri.

b.

CIC. Quum *Brundisium versus* ires ad Caesarem.

CIC. Ille *Italiam versus* navigaturus erat.

LIV. Positi erant *versus aedem Quirini*¹.

II. Relatio temporis.

1. Tempus *quando*. — 2. Tempus *quamdiu*. — 3. Tempus *quam dudum*. —

4. Tempus *intra quod*.1. Tempus *quando*.

† 282. Tempus *quando* ponitur ablativo:

CIC. Haec ille egit *septem et decem annis* post alterum consulatum.

¹ *Versus* plerumque postponitur.

CIC. Cato mortuus est *annis octoginta sex ipsis* ante me consulem.

PLAUT. Eodem *die* illum vidi, *quo* te.

2. Tempus *quamdiu*.

† 283. Tempus *quamdiu* ablativo effertur (a) vel accusativo (b), cui *per aliquando praedit* (c):

a.

SUET. Caligula imperavit *triennio* et *decem mensibus*.

CIC. Aegyptum Nilus *tota aestate* oppletam tenet.

CAES. Pugnatum est continenter *horis quinque*.

b.

LIV. *Decem* quondam annos Troja oppugnata est a tota Graecia.

LIV. Romulus *septem et triginta* regnavit annos.

CIC. *Viginti et duos annos* praefuit ei sacerdotio.

c.

CIC. Nulla res *per triennium*, nisi ad nutum istius, iudicata est.

CIC. Quam provinciam tenuistis a praedonibus liberam *per hosce annos?*

LIV. *Per annos quatuor et viginti* primo Punico bello certatum est.

3. Tempus *quam dudum*.

† 284. Tempus *quam dudum* *per abhinc* effertur cum accusativo (a) vel ablativo (b) vel *per solum accusativum*, si actio manet (c):

a.

PLAUT. *Abhinc annos sedecim* conspicatus est puellam.

VELL. Carthago diruta est *abhinc annos centum septuaginta*.

TER. Mulier quaedam *abhinc triennium* ex Andro commigravit.

b.

PLIN. *Septimo abhinc anno* in Alba inventa est vitis uno die deflorescens.

PLAUT. *Abhinc quadraginta annis* occisus foret.

c.

SALL. *Sextum jam mensem* obsessus teneor.

LIV. Saguntum *octavum jam annum* sub hostium potestate est.

NEP. Eumenes ait se mirari, quare jam *tertium diem* teneretur¹.

4. Tempus intra quod.

285. *Tempus intra quod ponitur ablativo:*

CIC. *Diebus quindecim* absolutae sunt quatuor tragoediae.

CIC. Respondit *triduo* illum, ad summum *quatrinduo* esse periturum.

CIC. *Biduo* sciemus².

286. *Singulare est illud:*

JUST. Decessit Alexander *annos tres et triginta* natus.

TER. *Annos sexaginta* natus es aut eo plus.

CIC. Reliquit hunc *annos quindecim* natum.

III. Relatio spatii.

† 287. *Distantia significatur ablativo (a) vel accusativo (b):*

a.

CAES. A Cornificio septem millium *intervallo* abest.

CAES. *Aequo fere spatio* a castris aberat.

CAES. *Millibus passuum sex* a castris sub monte consedit.

b.

CIC. Negat se a te *pedem* discessisse.

¹ Numeralia haec observa *ordinalia* esse, non cardinalia.

² Accusativum cum *intra*, v. n. 181.

LIV. Fere *quingentos passus* ab hoste posuit castra.

CIC. Quum tamen abessent aliquot dierum *viam*.

† 288. *Item dimensio effertur ablativo (a) vel accusativo (b):*

a.

LIV. Fossam *sex cubitis* altam, *duodecim* latam duxit.

PLIN. Lydion, quo utimur, longum *sesquipedem*.

CAT. Trabem imponito crassam *pede uno*.

b.

COLUM. Esto ager longus *pedes mille ducentos*.

CAES. Perpetuae fossae *quinos pedes* altae ducebantur.

LIV. Arabes gladios habebant longos *quaterna cubita*.